

Nadja FURLAN ŠTANTE
Znanstveno-raziskovalno središče
Koper in Fakulteta za humanistične
študije, Univerza na Primorskem

Aleš Črnič

**Na vodnarjevem valu, Nova
religijska in duhovna gibanja**
Fakulteta za družbene vede,
Ljubljana 2012, 292 strani, 20 EUR
(ISBN 978-961-235-619-4)

Znanstvena monografija Aleša Črniča, izrednega profesorja na Oddelku za kulturologijo Fakultete za družbene vede, v slovenski družbeno-religijski prostor prinaša novost tako s področja sociologije religije kot tudi s področja religijskih študij. Vprašanje in razčlenitev sodobnega fenomena novih religijskih in duhovnih gibanj v odnosu do sodobne družbe, njihovih idejnih izvorov ter specifičnosti njihove pojavnosti v Sloveniji je v smislu sociološko-religiološke analize v Sloveniji še precej neobdelano in neraziskano področje. Monografija v tem kontekstu pomeni temeljni kamen za vse nadaljnje raziskave s tega in sorodnih področij. Izvirnost avtorskega dela se kaže tudi v metodološkem ključu, ki pojav novih religijskih gibanj obravnava vrednostno nevtravno (z vidika metodološkega agnosticizma) ter metodološko-epistemološko dosledno.

Avtor spretno združi obravnavo predmeta raziskovanja tako z vidika metodoloških pristopov sociologije religije in religiološkega kritičnega pristopa kot tudi z vidika teološkega hermenevtičnega ključa (saj pri tem

religijske vsebine ne izgubijo svoje globine in podstat). Tematika novih religijskih gibanj vsekakor odpira številna terminološka vprašanja ter vprašanja, kako jih tolmačiti. Tudi v tem se kažeta izvirnost in posebnost znanstvene monografije, ki v slovenski prostor prinaša standardizacijo slovenjenja številnih terminoloških izrazov, vezanih na obravnavano tematiko, kar je vsekakor izjemen in pionirski prispevek slovenski religio-loški znanosti.

Monografija omogoči bralcu globlji vpogled v dinamiko oblikovanja globalnega in izjemno heterogenega pojava novih religijskih gibanj, opredeli njihove temeljne značilnosti in tipologijo ter jih poveže z njihovimi idejnimi izvori.

Na podlagi različnih definicij religije avtor najprej postavi okvir ter (posledično, z vidika družboslovno teoretskega pristopa) nova religijska gibanja razvrsti v skupine. Zatem analitično dosledno pojasni ustrezno in neustrezno rabo pojmov: sekta, kult, nova religijska gibanja, duhovnost nove dobe ... Najprej torej skrbno pripravi in razmeji »slikarsko platno«, na katerem oriše glavne značilnosti ter posebnosti fenomena novih religijskih gibanj.

Pri tem še posebej izčrpno oriše polarizacijo mnenj, vezanih na vprašanje novih religijskih gibanj v odnosu do okolice in družbe. V tej točki kritično opozori na močno stereotipiziranost globalnega fenomena novih religijskih gibanj in njegovo zaznamovanost s številnimi predsodki. Med drugim opozarja, da različne

družbene skupine precej različno razumejo in vrednotijo nova religijska gibanja in njihovo vlogo v družbi. Opozori na družbeno paradigmo vplivov ter na kontroverzne reakcije javnosti na pojav in delovanje novih religijskih gibanj, razgrne pa tudi nekaj mitov, ki že stoletja upravičujejo preganjanja zaradi vere, saj so v zgodovini domala vsaki novi religiji pripisovali nevarnost za družbo ter negativen vpliv na ljudi.

Poleg obravnave političnih in pravnih razsežnosti novih religijskih gibanj avtor ne prezre nadvse pomembnega elementa – vprašanja novih religijskih gibanj in nasilja. V tem okviru strnjeno predstavi šest tragičnih primerov množičnega nasilja, ki so v zadnjih desetletjih 20. stoletja bistveno sooblikovali javno podobo novih religijskih gibanj. Vse opisano je podkrepljeno z analizo kompleksnih mehanizmov, ki sprožajo (novo)religijsko nasilje. Temo dopolni z dekonstrukcijo stereotipa o sektah, ki naj bi bile že same po sebi nasilni tip religijskih organizacij.

Knjiga je intelektualno zanimiva predstavitev novih religijskih gibanj, analitično umeščenih v širši kontekst družbenih gibanj kot simptoma poznomodernih družb. Po svojem kulturnem pomenu krepko presega zgolj statističnega.

V četrtem poglavju je predstavljeno nekaj primerov bolj znanih novih religijskih gibanj, katerih opaznost gre po avtorjevem mnenju praviloma

z roko v roki z njihovo kontroverznostjo. Gre za predstavitev tistih, ki so v zadnjih desetletjih na Zahodu tako ali drugače sprožala največ družbenih odzivov. Opisane so najbolj vidne predstavnice štirih kategorij novih religijskih gibanj: skupine z izvori v krščanstvu, azijske skupine, skupine, ki najbolj izzivajo tradicionalna pojmovanja religije in njene vloge v družbi, ter pojav satanističnih skupin.

Izčrpne teoretične analize nas popeljejo do srčike raziskovalnega dela, kar je vsekakor predstavitev specifičnih oblik novih religijskih gibanj v Sloveniji s kritično oceno sedanje slovenske religijske zakonodaje, ki je do novih religijskih gibanj diskriminacijska. Pregledu domače strokovne recepcije in refleksije novih religijskih gibanj ter njihovih kumulativnih značilnosti sledi razmejitev sodobnih slovenskih skupin, ki gojijo azijske religijske in duhovne prakse, primeri iz vorno slovenskih novih religijskih in duhovnih gibanj ter nadvse zanimiva predstavitev sodobnega poganstva na Slovenskem.

Pomembni razsežnosti monografije in njena odlika sta kritična drža do pojava novih religijskih gibanj kot verskih in družbenih pojavov in hkrati spoštovanje njihove teološke razsežnosti. Z vidika socioloških in religioških opredelitev pojava novih religijskih gibanj v Sloveniji je pričujoče delo unikat in ima v veliki meri značaj primarne analize, saj tovrstnih študij v slovenskem okviru še nimamo.